

***Александар Петровић\****

*Министарство одбране Републике Србије*

***Слободан Радојевић\*\****

*Војна академија, Универзитет одбране,  
Београд, Република Србија*

## **КВАЛИТАТИВНИ УВИД У ФАКТОРЕ УПИСА ВОЈНИХ ВИСОКОШКОЛСКИХ УСТАНОВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ\*\*\***

### **Сажетак**

Овај рад се бави идентификовањем и анализом фактора који су утицали на одлуке кадета Војне академије (ВА) и Медицинског факултета ВМА (МФ ВМА) да упишу војне високошколске установе (ВВШУ). Циљ истраживања био је да се, путем квалитативне анализе одговора добијених у фокус групама, идентификују разлози и мотиви кадета за упис као и искази којима они вреднују своје одлуке. Теоријски оквир рада ослања се на резултате емпиријских истраживања и теоријска разматрања фактора и модела избора цивилних и војних ВШУ. Истраживање је спроведено на узорку од 32 кадета, а подаци су разврстани и анализирани кроз десет тематских категорија. Резултати указују да је на одлуку кадета о упису на ВВШУ у Републици Србији деловао сложен амалгам потенцијалних фактора социјалне, институционалне и економске природе који су, у највећој мери до сада идентификовани у релевантној научној литератури. Добијени увиди могу послужити као основа за развој

---

\* Имејл адреса: [aleksandar.petrovic@mod.gov.rs](mailto:aleksandar.petrovic@mod.gov.rs); ORCID: 0009-0006-8508-9383.

\*\* Имејл адреса: [slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs](mailto:slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs); ORCID: 0000-0001-6071-8151.

\*\*\* Истраживање је спроведено за потребе израде докторске дисертације аутора.

инструмента за даља квантитативна истраживања и прилагођавање комуникацијске стратегије ВВШУ.

**Кључне речи:** Војна академија, Медицински факултет ВМА, избор факултета, кадети, војна професија, фокус група.

## УВОД

Крајем седамдесетих и почетком осамдесетих година 20. века, у контексту прихватања маркетиншке оријентације као модела институционалног развоја установа терцијарног образовања, уочено је да на њих неизбежно и недвосмислено делују фактори окружења који утичу и на пословне организације широм света (Vrontis, Thrassou, and Melanthiou 2007, 979). Високо образовање почело је да се посматра као „роба” или „услуга” која се нуди потенцијалним студентима, односно „купцима” или „клијентима”. На универзитетима се, у том смислу, усвојио маркетинг као одговор на изазове: финансијске одрживости, повећане конкуренције, глобализације и промене перцепције образовања у смислу његове тржишне вредности (Maringe and Gibbs 2008, 29–43; 60). Да би институције високог образовања биле у стању да развију ефикасне маркетиншке стратегије и позиционирају се конкурентно, неопходно је да разумеју факторе и препознају законитости процеса доношења одлуке код будућих студената.

Премда су у протеклим деценијама објављени бројни радови који се баве теоријским концептуализацијама и емпиријским истраживањима фактора и модела избора цивилних високошколских установа (ВШУ), у научној литератури скоро у потпуности изостају анализе које се односе на војне високообразовне институције (видети Hemsley-Brown and Oplatka 2015; Paulsen 1990). Једино емпиријско истраживање идентификовано у референтним базама односи се на избор Војне академије у Републици Турској, док у Србији нису позната истраживања која су се систематски бавила овом темом (видети Balik and Başpınar 2022). Реч је недостатку који указује на потребу за новим, научно утемељеним увидом у природу и динамику доношења одлука младих који се опредељују за позив официра путем школовања на Војној академији (ВА) и Медицинском факултету

Војномедицинске академије (МФ ВМА) што је и кључни проблем истраживања представљеног у овом раду.

Приликом велике реформе високог војног образовања у Србији у првој деценији овог века, кључне одреднице биле: нормативне и доктринарне претпоставке, образовне одреднице (пре свега Болоњска декларација), дефинисање профила официра и досадашњи резултати истраживања система војног школства (Mađček i Jeremić 2009, 182–183). Прилагођавањем захтевима Болоње, војне високошколске установе у Републици Србији (ВВШУ) учиниле су крупан корак ка интеграцији у јединствени образовни систем и оне се, са својим цивилним панданима, на „образовном тржишту” надмећу суочене са неминовном потребом да разумеју и антиципирају актуелне изазове конкурентности. Проблематика избора ВВШУ нарочиту тежину добија у светлу генерацијских промена и специфичности генерације „Z”, чије комуникацијске навике, вредности и каријерне преференције значајно одступају од претходних генерација (видети Turner 2015; Perić, Mamula-Nikolić, i Delić 2020). Млади данас у великој мери полажу на стабилност и сигурност запослења, али истовремено очекују флексибилност, простор за напредак и уважавање личних вредности, што се у многим аспектима не уклапа у строгу хијерархију и структуру војног система (Savić, Lazarević i Grujić 2023, 130–132; Deloitte n.d.).

Предмет овог истраживања представљају фактори који утичу на одлуку младих да упишу ВВШУ у Републици Србији, с посебним освртом на њихова субјективна тумачења мотивације и вредновање сопствене одлуке о упису. Истраживање је усмерено на разумевање детерминанти у процесу одлучивања о упису и значења која млади приписују војном образовању као иницијалном кораку у предстојећој официрској каријери.

Циљ овог рада је да путем квалитативне анализе резултата фокус групе, идентификује и интерпретира разлоге и мотиве који су утицали на одлуку кадета ВА и МФ ВМА да упишу ВВШУ, као и да пружи увид у њихово задовољство том одлуком. Резултати представљени у раду пружају основни увид у разлоге избора ових специфичних образовних установа и представљају основу за наставак емпиријског истраживања у наредној квантитативној фази.

Анализа се заснива на два међусобно повезана и напопуњујућа аспекта: разлозима и мотивима кадета за упис са једне, и њиховом задовољству одлуком коју су донели са друге стране. На овај начин

могуће је сагледати факторе који би могли да утичу на одлуку младих људи да се одреде за војну каријеру путем школовања на ВВШУ и упоредити их са резултатима научних истраживања у области избора цивилних и војних ВШУ.

## МЕТОДОЛОГИЈА

За спровођење квалитативног истраживања коришћен је метод фокус групе. За разлику од групног интервјуа, свог методолошког претече, у фокус групи се акценат ставља на интеракцију међу учесницима (Merton 1987, 556–557). Према Кицингер (Kitzinger 1994, 122) фокус групе су „облик групних дискусија организоване ради истраживања одређеног скупа питања. Група је фокусирана на неку врсту колективне активности. Што је најважније, фокус групе се разликују од шире категорије групног интервјуа експлицитном употребом групне интеракције као истраживачких података” (Stalmeijer et al. 2014, 1). У фокус групи, модератор (или интервјуер) усмерава дискусију на одређену тему или сет питања, подстичући учеснике на размену мишљења. Фокус групе се често користе у раним фазама истраживања, како би се идентификовали обрасци у одговорима учесника, који могу послужити као основа за развој хипотеза које се потврђују или одбацују кроз квантитативна истраживања (Merton 1987, 558). С обзиром на то да у доступној литератури не постоји примењив и научно верификован инструмент (скала) којим би се испитао утицај различитих фактора на избор ВВШУ, те да се, када је реч о цивилним ВШУ у литератури разматрани фактори разликују спрам друштвеног, економског, политичког или географског (регионалног) контекста, квалитативно истраживање у датом случају омогућава да се идентификује сет варијабли који ће дати шири увид у ову проблематику и створити основу за квантитативну фазу емпиријског истраживања.

Истраживање на коме је заснован овај рад спроведено је у априлу 2024. године на основу сагласности ректора Универзитета одбране, начелника Војне академије и декана Медицинског факултета ВМА. Формирана је мешовита група од 32 кадета: 20 са Војне академије (дванаест мушког и осам женског пола) и дванаест са Медицинског факултета ВМА (четири мушког и осам женског пола), равномерно распоређених по годинама студија. Команда Кадетске бригаде обезбедила је заступљеност кадета различитог успеха

и територијалног порекла, у складу са статистичким регионима Републике Србије.

Током фокус групе, учесницима је саопштено да се од њих очекује да наведу разлоге који су за њих били опредељујући у вези са одлуком да упишу војне ВШУ. У првом кругу изјашњавања кадетима је пружена могућност да изнесу један или два главна разлога или мотива. Затим је подстакнута интеракција унутар фокус групе, која је протекла у конструктивној и подстицајној атмосфери, будући да је одређен број кадета током првог изјашњавања био уздржан и штур у одговорима. Након изјашњавања о разлозима и мотивима избора ВВШУ, иницирана је дискусија у вези са задовољством одлуком о упису на ВА и МФ ВМА. Одговори и искази учесника бележени су у унапред припремљену табеларну форму, а потом су класификовани по тематским категоријама, а у складу са претходно обрађеном литературом, припремљени за даљу квалитативну анализу.

## РЕЗУЛТАТИ

Након систематизације података добијених од изабране групе на питање о разлозима који су били опредељујући за њихову одлуку да упишу Војну академију, односно Медицински факултет ВМА, добијено је укупно 34 различита одговора представљена и рангирана у Табели 1 према врсти ВВШУ, полу и збирно (вредности % су, ради лакшег тумачења, заокруживане). Највећи број одговора – разлога (12), наведен је по четири пута. Шест одговора има скор 5, што је, уједно и највећи скор, док су по једном наведена три исказа, односно разлога.

Табела 1 – Ранг одговора фокус групе на питање о разлозима опредељујућим за упис ВА и МФ ВМА према учесталости.

| R | Одговор                                                                                  | ВА |    | МФ<br>ВМА |    | М |    | Ж |    | ? |    |
|---|------------------------------------------------------------------------------------------|----|----|-----------|----|---|----|---|----|---|----|
|   |                                                                                          | N  | %  | N         | %  | N | %  | N | %  | N | %  |
| 1 | Подршка родитеља.                                                                        | 2  | 10 | 3         | 25 | 3 | 19 | 2 | 13 | 5 | 16 |
| 2 | Официрима „припада” висок социјални статус.                                              | 2  | 10 | 3         | 25 | 2 | 13 | 3 | 19 | 5 | 16 |
| 3 | У војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне). | 2  | 10 | 3         | 25 | 3 | 19 | 2 | 13 | 5 | 16 |

|    |                                                                                                                                                                                        |   |    |   |    |   |    |   |    |   |    |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|----|---|----|---|----|---|----|---|----|
| 4  | Војне школе су у предности у односу на цивилне због посебних вештина које се на њима стичу – полаже се возачки испит, стиче сертификат познавања страног језика, учи скијање и слично. | 2 | 10 | 3 | 25 | 3 | 19 | 2 | 13 | 5 | 16 |
| 5  | Људи који заврше Војну академију или МФ ВМА су зрелији и спремнији за живот од њихових колега из цивилства.                                                                            | 2 | 10 | 3 | 25 | 3 | 19 | 2 | 13 | 5 | 16 |
| 6  | Сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА/МФ ВМА.                                                                                                           | 2 | 10 | 3 | 25 | 3 | 19 | 2 | 13 | 5 | 16 |
| 7  | Важно ми је да после завршених студија имам обезбеђено запослење.                                                                                                                      | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 8  | Зато што сматрам себе патриотом.                                                                                                                                                       | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 9  | Зато што верујем да сваки човек треба да буде спреман да оружјем брани своју земљу у случају рата.                                                                                     | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 10 | Волим ред и дисциплину.                                                                                                                                                                | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 11 | Желим да током да каријере стекнем висока стручна звања и компетенције.                                                                                                                | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 12 | Студије на ВА и МФ ВМА нуде јединство теорије и праксе.                                                                                                                                | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 13 | Као официр Војске Србије уживао бих поштовање међу људима које познајем.                                                                                                               | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 14 | У војној школи подједнако развијаш и дух и тело.                                                                                                                                       | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 15 | Зато што је мојој породици војска одувек уживала велики углед.                                                                                                                         | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 16 | Позитиван став мојих другова и другарица.                                                                                                                                              | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |

|    |                                                                                            |   |    |   |    |   |    |   |    |   |    |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------|---|----|---|----|---|----|---|----|---|----|
| 17 | Особе из мог ближег окружења имају високо мишљење о војсци.                                | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 18 | Сматрам да сам талентован/а сам за руковођење и командовање.                               | 2 | 10 | 2 | 17 | 2 | 13 | 2 | 13 | 4 | 13 |
| 19 | Зато што је (ВА/МФ ВМА) је изузетна образовна установа.                                    | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 20 | Зато што је школовање бесплатно, а кадети имају и месечне „плате”.                         | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 21 | Одувек сам волео филмове са војном-ратном тематиком.                                       | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 22 | Важна ми је предвидљивост каријере.                                                        | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 23 | Војна академија / МФ ВМА те заиста школује за будућу професију.                            | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 24 | Зато што сам веровао/ла да се на ВА и МФ ВМА користе савремена наставна средства и методе. | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 25 | У униформи се осећам моћно.                                                                | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 26 | Због добрих спортских садржаја.                                                            | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 27 | Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.           | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 28 | Од малена сам од родитеља и ближе родбине слушао приче о војсци и војној тематици.         | 2 | 10 | 1 | 8  | 1 | 6  | 2 | 13 | 3 | 9  |
| 29 | Зато што диплома Војне академије или МФ ВМА вреди више од диплома цивилних факултета.      | 1 | 5  | 1 | 8  | 1 | 6  | 1 | 6  | 2 | 6  |
| 30 | На Војној академији / Медицинском факултету ВМА, предају врхунски професори.               | 1 | 5  | 1 | 8  | 1 | 6  | 1 | 6  | 2 | 6  |
| 31 | Рођен/а сам да будем официр/војни лекар.                                                   | 1 | 5  | 1 | 8  | 1 | 6  | 1 | 6  | 2 | 6  |

|    |                                                                                               |   |   |   |   |   |   |   |   |   |   |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|---|---|---|---|---|---|---|---|
| 32 | Као официр Војске Србије имаћу добра примања.                                                 | 1 | 5 | 0 | 0 | 1 | 6 | 0 | 0 | 1 | 3 |
| 33 | Војну школу сам уписао/ла јер сам знао/ла да могу да напредујем у служби и стекнем висок чин. | 1 | 5 | 0 | 0 | 1 | 6 | 0 | 0 | 1 | 3 |
| 34 | Уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим.                                           | 1 | 5 | 0 | 0 | 1 | 6 | 0 | 0 | 1 | 3 |

Извор: Обрада аутора.

Сваки од кадета дао је најмање један, а највише пет одговора на постављено питање. Највећи број кадета (25 од 32) навео је два опредељујућа разлога за упис ВВШУ. Двоје кадета навели су само по један разлог, док је један кадет навео пет одговора. Дистрибуција броја одговора (разлога) према испитаницима приказана је у Табели 2.

Табела 2 – Дистрибуција одговора

|                                  |   |    |    |   |   |
|----------------------------------|---|----|----|---|---|
| Број понављања одговора          | 1 | 2  | 3  | 4 | 5 |
| Број кадета према броју одговора | 2 | 25 | 12 | 6 | 1 |

Извор: Обрада аутора

Током дискусије у фокус групи, забележене су изјаве кадета које рефлектују задовољство одлуком о упису Војне академије односно Медицинског факултета ВМА. Одговори су бележени од стране испитивача и систематизовани у Табели 3. Кадети су имали могућност да се одреде – потврде већи број одговора са којима су сагласни. Од укупно девет евидентираних изјава, изабрано је пет које је изнело, односно потврдило најмање осморо кадета (25% од укупног броја).

Табела 3 – Преглед изјава кадета ВА и МФ ВМА о задовољству одлуком о упису

| R | Изјава                                                                           | ВА |    | МФ ВМА |    | ?  |    |
|---|----------------------------------------------------------------------------------|----|----|--------|----|----|----|
|   |                                                                                  | N  | %  | N      | %  | N  | %  |
| 1 | Поносан/на сам што ћу постати официр Војске Србије.                              | 10 | 50 | 4      | 33 | 14 | 44 |
| 2 | Војна академија / МФ ВМА ми је био први избор при избору високошколске установе. | 8  | 40 | 4      | 33 | 12 | 38 |



|   |                                                                                                        |   |    |   |    |    |    |
|---|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|----|---|----|----|----|
| 3 | Када је дошао моменат да конкуришем за упис у ВА/МФ ВМА, нисам има/ла дилему да ли то треба да учиним. | 9 | 45 | 3 | 25 | 12 | 38 |
| 4 | Нимало се не кајем што сам уписао/ла ВА/МФ ВМА.                                                        | 7 | 35 | 4 | 33 | 11 | 34 |
| 5 | Драгој и блиској особи бих препоручио/ла да упише војну школу.                                         | 5 | 25 | 3 | 25 | 8  | 25 |

Извор: Обрада аутора

Резултати представљени у овом поглављу чине основу за анализу и категоризацију добијених података који ће бити стављени у контекст релевантне литературе.

## ДИСКУСИЈА

Квалитет одговора на питање о мотивима и разлозима избора ВВШУ био је уравнотежен међу кадетима ВА и МФ ВМА. Упркос очекивањима да се одговори кадета ВА и МФ ВМА разликују у значајнијој мери, то није био случај, што би се донекле могло објаснити чињеницом да су и једни и други припадници Кадетске бригаде, да деле животни и радни простор, што је довело до одређене хомогенизације ставова. Такође, на конкретном узорку није могуће закључити да ли постоје значајније разлике у дистрибуцији одговора према полу. У одређеним одговорима примећена је конвергенција мишљења коју, као једну од потенцијалних мана фокус групе, идентификује Мертон (Merton 1987, 555). На пример, одговор да је један од разлога уписа „склоност ка гледању филмова са војном, односно ратном тематиком” наведен од стране једног кадета у првом кругу изјашњавања, накнадно је изнесен још два пута, током дискусије. Сличан случај био је и са одговорима: „сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА/МФ ВМА”, „у војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне)” и „уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим”.

Анализом квалитета и садржаја датих одговора у вези са разлозима уписа ВВШУ, они су систематизовани у десет група и према просечном броју понављања рангирани у Табели 3 од највећег ка најмањем и то:

1. *Културни капитал* – личне склоности и вредности које појединцу преноси породица и друштвена средина у којој одраста (видети Balik and Başpınar 2022; Angulo, Pergelova, and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018). О ову групу одговора сврстани су они који говоре о патриотизму, уверењима да је одбрана земље дужност сваког човека (патриоте), склоности ка реду и дисциплини и љубави према филмовима војне тематике. Ова група одговора могла би се назвати и „Склоност за војној професији” будући да се конкретно односи на природу и темељне вредности војног позива. На војску се, у том смислу, гледа као на важну институцију за стварање националног идентитета и прихватање заједничких вредности (Starčević 2024). Склоност на одређеном позиву одређена истраживања идентификују као кључни фактор избора будућег факултета чији значај превазилази све остале факторе (López-Bonilla et al. 2012);

2. *Статус* – перцепција или жељена слика положаја официра у друштву. Ова група одговора указује на то да је одређен број кадета ВА и МФ ВМА, вероватно под утицајем културног капитала, изградио став о престижу официрске професије и прилици да се на тај начин уздигне на социјалној лествици. Лаура Перна као подлогу свог концептуалног модела избора ВШУ детаљно елаборира социолошке моделе стицања статуса (видети Perna 2006, 110–114). У истраживању које су спровели Лопез-Бонила и сарадници (López-Bonilla et al. 2012) фактор перципираног угледа одређене професије у друштву, поред личне мотивације – склоности ка одређеном позиву, спада у оне који у највећој мери утичу на одлуку о избору ВШУ. Овај фактор избора идентификован је и у истраживању фактора избора ВА у Турској (видети Balik and Başpınar 2022);

3. *Лични развој* – идеје о школовању у ВВШУ као прилици да се сазри и овлада способностима и вештинама које се не могу изградити у цивилним школама. Реч је о специфичној групи одговора која се, до извесне мере, може повезати са елитистичком идејом о војној професији, али се издваја у погледу јасно изражене жеље и потребе за личним развојем. Ово би се у ограниченом смислу могло посматрати и кроз призму „социјалних и искуствених бенефита” које у свом раду помињу Календер и Џексон (Callender and Jackson 2008, 413). У наведеном истраживању, испитаници су навели да је: „одлазак на универзитет вредно искуство” те да је „један од најбољих

аспеката одласка на универзитет развој себе као особе” (Callender and Jackson 2008, 413);

4. *Утицај блиских особа* – подршка и охрабрења кадетима који су добили од породице родбине и пријатеља приликом одлуке о упису ВВШУ. Реч је о фактору избора који се врло обимно разматра у литератури (видети Gao, Ng, and Lee 2021; Balik and Başpınar 2022; Prakhov, Kotomina, and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017). Иако је утицај родитеља чешће помињан као пресудан у процесу избора установе терцијарног образовања, фокус група је у својим одговорима најчешће везала родитељске подстицаје уз расположење њихове ближе околине у вези са могућношћу да упишу војне школе. Стога су одговори који се тичу утицаја родитеља, рођака и пријатеља сврстани у једну заједничку категорију;

5. *Квалитет војног образовања* – сет одговора који потенцирају спецификум образовне понуде војних високошколских установа и њихових студијских програма односно њихове специфичне институционалне карактеристике. Према раду Бонеме и Ван Дер Велт (Bonnema and Waldt 2008) фактор избора назван „садржај студијског програма” нарочито је важан студентима који разматрају квалитет и релевантност наставног плана и програма у односу на своје академске и професионалне циљеве. Према наведеним ауторима, студенти посебно вреднују академске и практичне компоненте наставе, укључујући начин реализације програма и примењивост знања у односу на њихове личне академске и професионалне циљеве (Bonnema and Waldt 2008, 6–8). Календер и Џексон се у свом раду позивају на став Владе Велике Британије „да ће избор студената бити све важнији покретач квалитета наставе, јер студенти бирају квалитетне курсеве који ће им пружити вештине вишег нивоа потребне током радног века” (Callender and Jackson 2008, 413). Ово објашњава одговоре у којима се каже да је разлог избора ВА и МФ ВМА усмереност њихових студијских програма на јединство теорије и праксе које доноси сет специфичних знања и вештина потребних за професију официра, односно војног лекара што је у сагласју са истраживањима избора ВА у Турској (видети Balik and Başpınar 2022);

6. *Аутоперцепција* – уверења о личним способностима и талентима у контексту предодређености за војну професију. У овој групи одговора систематизовани су они који указују да кадети ВА и

МФ ВМА сматрају себе надареним за позив официра и војног лекара. Уколико се ова група одговора посматра у контексту Чапменовог модела избора колеца, јасно је они откривају сет индивидуалних карактеристика студента које аутор назива склоностима “Aptitude” односно „слика о себи” “Self image” како су то у свом моделу представили Хансен и Литен (видети Chapman 1981; Vrontis 2007, 981–982). Балик и Башпинар издвајају самопроцену способности и талената “abilities” за војну каријеру као значајан фактор избора војне академије у Турској (Balik and Başpınar 2022, 56);

7. *Бенефити* – разлози уписа засновани на доминантно економским параметрима у којима се истичу предности бесплатног образовања, сигурног запослења и очекиване зараде. Извесност или сигурност запослења након завршених студија је у истраживању фактора избора ВШУ у Србији био фактор од највећег утицаја (видети Mitić i Mojić 2020). Важност овог питања наглашава се и другим истраживањима (видети Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Maringe 2006). Одговори да су разлози избора ВВШУ „добре зараде” у складу је, такође, са резултатима низа других истраживања (видети Mitić i Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019). Корист бесплатног школовања у војним ВШУ у Србији и месечне стипендије (плате) које кадети ВА и МФ ВМА добијају, а наведени су као мотив за упис, могу се јасно довести у везу са истраживањима која указују на значај стипендија и финансијских бенефита приликом избора цивилних ВШУ (видети Kaye 2021). Готово истоветни фактори избора турске ВА наводе Балик и Башпинар (Balik and Başpınar 2022) који су установили да финансијска стабилност и социјалне бенефиције војне службе уз могућност добијања стипендије избор те ВВШУ чине знатно привлачнијим будућим студентима;

8. *Каријера* – у ову групу сврстани су одговори који се односе на уверења да је војна каријера предвидива те да омогућава напредовање и стицање високог чина, знања и стручних компетенција. Реч је о сету институционалних карактеристика који произилазе из специфичне улоге ВВШУ да школује официре за потребе војске (Morin and Chanut 2018). Наведени разлози у потпуности се поклапају са резултатима истраживања Балика и Башпинара (Balik and Başpınar 2022) који у фактор избора турске ВА назван „Каријерне могућности” убрајају професионални развој и могућности за напредовање што је, како се истиче, привлачно младим и амбициозним људима. У литератури се, осим наведеног рада, овај фактор не разматра на начин који би био

погодан за интерпретацију одговора на питања добијена на фокус групи. Каријерне перспективе се, као појам, у истраживањима чешће везују уз могућност запослења и високе зараде након дипломирања;

9. *Физичка култура* – реч је о специфичној групи одговора која се издвојила по томе што се у њима помињу разлози уписа на ВВШУ због спортских садржаја које нуде и система образовања и обуке којима се форсира развој физичких способности. Потребно је нагласити да се предметни фактор веома ретко помиње у литератури као самосталан, него се његови атрибути углавном вежу за факторе локације, инфраструктуре и квалитета наставних планова и програма. Бонема и Ван дер Валт (Bonnema and Waldt 2008) у свом истраживању, могућност бављења спортом током студија, као фактор одлуке о упису, приписују групи мање мотивисаних студената *Little direction*. Слично су закључили Акрим и Хосеин (Akareem and Hossain 2016, 62) откривајући да студенти који се баве спортом (и ваннаставним активностима уопште) генерално имају нижа академска очекивања од оних који то не чине. Међутим, резултати овог квалитативног истраживања не нуде могућност да се такви наводи потврде. У одговорима који чине групу „Физичка култура” виде се и одређена контекстуална преклапања са групом која је названа – Квалитет војног образовања, конкретно у случају одговора: „У војној школи подједнако развијаш и дух и тело” и „Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.” Такође, одговор „Због добрих спортских садржаја”, могао би се интерпретирати и као наглашавање значаја спортске инфраструктуре будући да су кадети на фокус групи потенцирали утисак који је на њих оставио спортски центар, атлетска дворана и стадион у оквиру Војне академије. Ипак, за потребе овог рада ова група одговора је издвојена због њихове специфичности и спровођења даљег квантитативног истраживања. Потребно је истаћи да овај фактор није идентификован у истраживању о факторима избора ВА у Турској (Balik and Başpınar 2022);

10. *Репутација* – сет одговора о разлозима уписа на ВА и МФ ВМА заснованих на репутационим карактеристикама ВВШУ. Може се претпоставити да су наведени разлози уско повезани са онима у групи „Културни капитал” и „Утицај блиских особа” будући да је перцепција репутација ВВШУ међу будућим студентима у том периоду морала бити генерисана у најближем окружењу и евентуално, путем медија. У погледу разматрања репутације ВШУ као фактора избора, постоји низ истраживања која директно потврђују њен

утицај (видети Mitić i Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar, and Nagaraj 2013).

Табела 4 – Преглед одговора по групама

| R | Одговор/исказ/тврдња                                                                                        | Фактор               | Литература                                                                                                     |
|---|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1 | Зато што сматрам себе патриотом.                                                                            | Културни капитал     | Angulo, Pergelova, and Rialp 2010; Chung et al. 2009; Bourdieu 2018.                                           |
|   | Зато што верујем да сваки човек треба да буде спреман да оружјем брани своју земљу у случају рата.          |                      |                                                                                                                |
|   | Волим ред и дисциплину.                                                                                     |                      |                                                                                                                |
|   | Одувек сам волео филмове са војном-ратном тематиком.                                                        |                      |                                                                                                                |
| 2 | У униформи се осећам моћно.                                                                                 | Статус               | Balik and Başpınar 2022; Perna 2006; Bourdieu 2018; López-Bonilla et al. 2012.                                 |
|   | Официрима „припада” висок социјални статус                                                                  |                      |                                                                                                                |
|   | Као официр Војске Србије уживао бих поштовање међу људима које познајем.                                    |                      |                                                                                                                |
| 3 | Људи који заврше Војну академију или МФ ВМА су зрелији и спремнији за живот од њихових колега из цивилства. | Лични развој         | Callender and Jackson 2008.                                                                                    |
|   | У војним школама развијаш способности да савладаш све изазове (и личне и професионалне).                    |                      |                                                                                                                |
|   | Уписао сам војну школу јер желим да се осамосталим.                                                         |                      |                                                                                                                |
| 4 | Зато што је мојој породици војска одувек уживала велики углед.                                              | Утицај блиских особа | Gao, Ng, and Lee 2021; Balik and Başpınar 2022; Prakhov, Kotomina, and Sazhina 2020; Iacopini and Hayden 2017. |
|   | Подршка родитеља.                                                                                           |                      |                                                                                                                |
|   | Од малена сам од родитеља и ближе родбине слушао приче о војсци и војној тематици                           |                      |                                                                                                                |
|   | Позитиван став мојих другова и другарица                                                                    |                      |                                                                                                                |
|   | Особе из мог ближег окружења имају високо мишљење о војсци                                                  |                      |                                                                                                                |

|   |                                                                                                                                                                                        |                            |                                                                                                                                                          |
|---|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5 | Војна академија / МФ ВМА те заиста школује за будућу професију.                                                                                                                        | Квалитет војног образовања | Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016                                                                                                         |
|   | Војне школе су у предности у односу на цивилне због посебних вештина које се на њима стичу – полаже се возачки испит, стиче сертификат познавања страног језика, учи скијање и слично. |                            |                                                                                                                                                          |
|   | Студије на ВА и МФ ВМА нуде јединство теорије и праксе.                                                                                                                                |                            |                                                                                                                                                          |
|   | Зато што сам веровао/ла да се на ВА и МФ ВМА користе савремена наставна средства и методе.                                                                                             |                            |                                                                                                                                                          |
| 6 | Сматрао/ла сам себе способним/ном да савладам изазов школовање на ВА / МФ ВМА.                                                                                                         | Аутоперцепција             | Balik and Başpınar 2022; Vrontis 2007; Chapman 1981.                                                                                                     |
|   | Рођен/а сам да будем официр/војни лекар.                                                                                                                                               |                            |                                                                                                                                                          |
|   | Сматрам да сам талентован/а сам за руковођење и командовање.                                                                                                                           |                            |                                                                                                                                                          |
| 7 | Важно ми је да после завршених студија имам обезбеђено запослење.                                                                                                                      | Бенефити                   | Kaye 2021; Mitić i Mojić 2020; Delavande and Zafar 2019; Platz and Holtbrügge 2016; López-Bonilla et al. 2012; Callender and Jackson 2008; Maringe 2006. |
|   | Као официр Војске Србије имаћу добра примања.                                                                                                                                          |                            |                                                                                                                                                          |
|   | Зато што је школовање бесплатно, а кадети имају и месечне „плате”.                                                                                                                     |                            |                                                                                                                                                          |

|    |                                                                                               |                 |                                                                                                                              |
|----|-----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 8  | Војну школу сам уписао/ла јер сам знао/ла да могу да напредујем у служби и стекнем висок чин. | Каријера        | Balik and Başpınar 2022; Morin and Chanut 2018; Platz and Holtbrügge 2016; Bonnema and Waldt 2008; Akareem and Hossain 2016. |
|    | Важна ми је предвидљивост каријере.                                                           |                 |                                                                                                                              |
|    | Желим да током да каријере стекнем висока стручна звања и компетенције.                       |                 |                                                                                                                              |
| 9  | У војној школи подједнако развијаш и дух и тело.                                              | Физичка култура | Bonnema and Waldt 2008.                                                                                                      |
|    | Због добрих спортских садржаја.                                                               |                 |                                                                                                                              |
|    | Знао/ла сам да ћу, када завршим војну школу, бити изузетно физички припремљен/а.              |                 |                                                                                                                              |
| 10 | Зато што је (ВА/МФ ВМА) је изузетна образовна установа.                                       | Репутација      | Mitić and Mojić 2020; Platz and Holtbrügge 2016; Munisamy, Jaafar, and Nagaraj 2013.                                         |
|    | Зато што диплома Војне академије или МФ ВМА вреди више од диплома цивилних факултета.         |                 |                                                                                                                              |
|    | На Војној академији / Медицинском факултету ВМА, предају врхунски професори.                  |                 |                                                                                                                              |

Извор: Обрада аутора

Уколико би се претходно разматрани одговори, то јест групе одговора, посматрали као потенцијални утицајни фактори на избор ВВШУ, њихова широка генерализација према критеријумима Полсена (Paulsen 1990) или Хемсли-Брауна и Оплатке (Hemsley-Brown and Oplatka 2015) била би ограничавајућа. Полсен факторе избора ВШУ класификује у три широке групе: 1) Карактеристике (будућег) студента – успех у средњој школи, социјално-економски статус, утицај породице и вршњака и личне преференције; 2) Институционалне факторе који обухватају локацију, доступност и квалитет студијских програма, трошкове школовања и селективност пријема; и 3) Факторе окружења који укључују демографске промене, економске прилике и јавне политике (видети Paulsen 1990). У систематском прегледу литературе на тему утицајних фактора на избор универзитета



Хемсли-Браун и Оплатка издвојили су такође три групе фактора и то: 1) Факторе повезане са студентима – демографски и академски; 2) Факторе у вези са институцијом – опште карактеристике ВШУ, исходи и бенефити и квалитети; 3) Интеракцијске факторе између карактеристика студената и ВШУ, који се односе на финансијске аспекте, изворе информација, локацију и физичку доступност (видети Hemsley-Brown and Oplatka 2015).

На пример, фактор (група одговора) *Статус* – који рефлектује перцепцију или жељену слику положаја официра у друштву према Полсену би се могао сврстати у било коју од три широке групе. Будући да *Статус* јасно указује на личне преференције, могао би се тумачити као карактеристика (будућег) студента. Такође, ова група одговора итекако има везе са перцепцијом институционалних карактеристика ВВШУ у ужем, а војске (кровне организације) у ширем смислу. На крају *Статус* је скопчан и са ширим друштвеним и економским приликама у друштву што би га могло сврстати и међу факторе окружења. Мисаони експеримент са истом варијаблом, у контексту класификације Хемсли-Брауна и Оплатке (2015), даје сличан резултат. *Статус* је у великој мери рефлексивна карактеристика будућег кадета, али такође и својстава институције чији припадник (кадет) жели да постане. Уз то *Статус* има и интерактивну компоненту јер као фактор избора утиче и на будућег кадета и на институцију не придајући, притом, ексклузивном пољу утицаја ни једног ни другог.

Претходни закључак објашњава чињеницу да Балик и Башпинар (Balik and Başpınar 2022) приликом истраживања утицајних фактора избора ВА у Турској, нису прибегавали генерализацији, већ управо спецификацији утицајних фактора ради њиховог прецизнијег и јаснијег разматрања што би и у овом случају било примереније.

На основу хетерогености идентификованих фактора у овом квалитативном истраживању може се претпоставити да модел избора ВВШУ у Републици Србији највероватније не би показао искључиве атрибуте класичних социјалних модела стицања статуса већ би могао да поседује и одређене карактеристике економских модела улагања у људски капитал (видети Perna 2006). Овако добијена типологија може послужити као основ за конструкцију инструмената у даљој квантитативној анализи избора ВВШУ у Србији.

## ЗАКЉУЧАК

Резултати добијени на фокус групи упућују да су кадети ВА и МФ ВМА одлуке о упису највероватније доносили на основу ставова и мишљења о војсци и војној професији формираних у детињству и раној младости под утицајем породице и блиских особа. За њих школовање у Војној академији и Медицинском факултету ВМА представља прилику за уздизање на социјалној лествици и афирмацију својих перципираних склоности и талената те развој психофизичких способности.

Предности школовања на ВВШУ они виде у усмерености њихових студијских програма на стицање конкретних знања и вештина потребних за предстојећу службу, могућностима за стицање додатних квалификација те обезбеђеном запослењу, извесном каријерном уздизању и финансијским бенефицијама војне службе. Војне ВШУ за њих имају репутацију академске изузетности и елитизма у односу на њихове цивилне пандане.

Узевши у обзир свеобухватност добијених одговора и њихову разноврсност, може се закључити да одлука о упису ВВШУ представља резултат деловања више међусобно повезаних личних, породичних, институционалних и ширих друштвених фактора. Ово истраживање пружило је почетни квалитативни увид у област која до сада није била у довољној мери истражена у научној литератури.

Ограничење овог истраживања огледа се, превасходно, у релативно малом узорку и могућем утицају групне динамике на искреност појединих одговора што је и једна од наглашених мана методе фокус групе. У ограничења би се, такође, могло убројати и то што се истраживање свело искључиво на кадете ВА и МФ ВМА и није обухватило кандидате за упис. Такође, ретроспективност истраживања је потенцијално могла довести до деформације ставова испитаника, нарочито оних који припадају вишим годинама студија, па је могуће да су, под утицајем вишегодишњег живота у војној средини они у одређеној мери кориговани.

Упркос наведеним ограничењима, добијени резултати пружају солидну основу за креирање инструмената и хипотеза за наредну квантитативну фазу истраживања, која ће, уз употребу одговарајућих статистичких метода, на далеко већем узорку, омогућити јасније и прецизније сагледавање утицајних фактора које младе опредељују за упис ВВШУ.

У светлу савремених изазова маркетингизације високог образовања, специфичности актуелне генерације и позиционирања војне професије као једном од мноштва каријерних избора који се нуде младима, ово истраживање може послужити као смерница за осмишљавање и прилагођавање промотивних активности ВА и МФ ВМА, у складу са очекивањима и вредностима циљне групе.

## РЕФЕРЕНЦЕ

- Akareem, Husain Salilul, and Syed Shahadat Hossain. 2016. "Determinants of Education Quality: What Makes Students' Perception Different?" *Open Review of Educational Research* 3 (1): 52–67. DOI: 10.1080/23265507.2016.1155167.
- Angulo, Fernando, Albena Pergelova, and Josep Rialp. 2010. "A Market Segmentation Approach for Higher Education Based on Rational and Emotional Factors." *Journal of Marketing for Higher Education* 20 (1): 1–17. DOI: 10.1080/08841241003788029.
- Balik, Hasan, and Adem Başpınar. 2022. "Psychometric Evaluation of the Factors for University Choice Scale in a Military Academy." *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / Istanbul University Journal of Sociology* 42 (1): 45–63. DOI: 10.26650/sj.2022.42.1.0101.
- Bonnema, Jeanne, and De la Rey Van der Walddt. 2008. "Information and Source Preferences of a Student Market in Higher Education." *International Journal of Educational Management* 22 (4): 14–27. DOI: 10.1108/09513540810875653.
- Bourdieu, Pierre. 2018. "The Forms of Capital." *The Sociology of Economic Life* 78–92. DOI: 10.4324/9780429494338-6.
- Callender, Claire, and Jonathan Jackson. 2008. "Does the Fear of Debt Constrain Choice of University and Subject of Study?" *Studies in Higher Education* 33 (4): 405–429. DOI: 10.1080/03075070802211802.
- Chapman, David W. 1981. "A Model of Student College Choice." *The Journal of Higher Education* 52 (5): 490–505. DOI: 10.1080/00221546.1981.11778120.
- Chung, Kim-Choy, David Holdsworth, Yongqiang Li, and Kim-Shyan Fam [Chung et al.]. 2009. "Chinese 'Little Emperor', Cultural Values and Preferred Communication Sources for University Choice." *Young Consumers Insight and Ideas for Responsible Marketers* 10 (2): 120–132. DOI: 10.1108/17473610910964705.

- Delavande, Adeline, and Basit Zafar. 2019. "University Choice: The Role of Expected Earnings, Nonpecuniary Outcomes, and Financial Constraints." *Journal of Political Economy* 127 (5): 2343–2393. DOI: 10.1086/701808.
- Deloitte. n.d. "2025 Gen Z and Millennial Survey." *Deloitte*. Last accessed April 13, 2025. <https://www.deloitte.com/global/en/issues/work/content/genz-millennialsurvey.html>.
- Gao, Fang, Jacky Chi Kit Ng, and Wincy Wing Sze Lee. 2021. "Are the Effects Always Positive? Rethinking the Role of Parental Social Capital in the University Choice Process." *International Studies in Sociology of Education* 32 (3): 717–739. DOI: 10.1080/09620214.2021.1886596.
- Hemsley-Brown, Jane, and Izhar Oplatka. 2015. "University Choice: What Do We Know, What Don't We Know and What Do We Still Need to Find out?" *International Journal of Educational Management* 29 (3): 254–274. DOI: 10.1108/ijem-10-2013-0150.
- Iacopini, Luna, and Martin Hayden. 2017. "The Role of Parents in University Choice: Evidence from Vietnam." *The Asia-Pacific Education Researcher* 26 (3): 147–154. DOI: 10.1007/s40299-017-0335-4.
- Kaye, Neil. 2020. "Evaluating the Role of Bursaries in Widening Participation in Higher Education: A Review of the Literature and Evidence." *Educational Review* 73 (6): 775–797. DOI: 10.1080/00131911.2020.1787954.
- Kitzinger, Jenny. 1994. "The Methodology of Focus Groups: The Importance of Interaction between Research Participants." *Sociology of Health & Illness* 16 (1): 103–121. DOI: 10.1111/1467-9566.ep11347023.
- López-Bonilla, J. M., Barrera Barrera, R., Rodríguez Serrano, M. Á., López-Bonilla, L. M., Palacios Florencio, B., Reyes Rodríguez, M. C., and Sanz Altamira, B. [Lopez-Bonilla et al.]. 2012. "Reasons Which Influence the Students' Decision to Take a University Course: Differences by Gender and Degree." *Educational Studies* 38 (3): 297–308. DOI: 10.1080/03055698.2011.598690.
- Marček, Jan, and Radun Jeremić. 2009. "Higher military education system reform in the Republic of Serbia: Serbian Army mission and the Bologna Process." *Vojno delo* 61 (4): 129–185.
- Maringe, Felix. 2008. *Marketing Higher Education: Theory and Practice*. New York: McGraw-Hill Education.

- Maringe, Felix. 2006. "University and Course Choice." *International Journal of Educational Management* 20 (6): 466–479. DOI: 10.1108/09513540610683711.
- Merton, Robert K. 1987. "The Focused Interview and Focus Groups: Continuities and Discontinuities." *Public Opinion Quarterly* 51 (4): 550. DOI: 10.1086/269057.
- Mitić, Sanja, and Dušan Mojić. 2020. "Student Choice of Higher Education Institutions in a Post-Transitional Country: Evidence from Serbia." *Economic Research* 33 (1): 3509–3527. DOI: 10.1080/1331677x.2020.1774794.
- Morin, Gabriel, and Véronique Chanut. 2018. "Who Drives an Officer's Career, the Individual or His Institution? The Case of French Officers." *International Review of Administrative Sciences* 86 (2): 388–406. DOI: 10.1177/0020852318768005.
- Munisamy, Susila, Noor Ismawati Mohd Jaafar, and Shyamala Nagaraj. 2013. "Does Reputation Matter? Case Study of Undergraduate Choice at a Premier University." *The Asia-Pacific Education Researcher* 23 (3): 451–462. DOI: 10.1007/s40299-013-0120-y.
- Pasternak, Rachel. 2005. "Choice of Institutions of Higher Education and Academic Expectations: The Impact of Cost-Benefit Factors." *Teaching in Higher Education* 10 (2): 189–201. DOI: 10.1080/1356251042000337945.
- Paulsen, Michael B. 1990. "College Choice: Understanding Student Enrollment Behavior." *ERIC Publications*. Last accessed April 13, 2025. <https://eric.ed.gov/?id=ED333855>.
- Perić, Nenad, Tatjana Mamula-Nikolić, and Teodora Delić. 2020. "Analysis of Attitudes of GenZ toward Media and Consumption: The Region of Balkans." *Marketing* 51 (3): 210–218. DOI: 10.5937/markt2003210p.
- Perna, Laura W. "Studying college access and choice: A proposed conceptual model." *Higher Education* 21: 99–157. DOI: 10.1007/1-4020-4512-3\_3.
- Platz, Stephen, and Dirk Holtbrügge. 2016. "Student Expectations and Experiences in Higher Education: A Comparison of State and Private Universities in Germany." In *International Marketing of Higher Education*, eds. Terry Wu and Vik Naidoo, 171–190. DOI: 10.1057/978-1-137-54291-5\_8.
- Prakhov, Ilya, Olga Kotomina, and Alexandra Sazhina. 2020. "Parental Involvement and the Educational Trajectories of Youth in Russia." *International Journal of Educational Development* 78: 102–252. DOI: 10.1016/j.ijedudev.2020.102252.

- Savić, Nebojša, Jelisaveta Lazarević, and Filip Grujić. 2023. "Generation Z's Letter to CEOs." *Ekonomika Preduzeća* 71 (1–2): 129–143. DOI: 10.5937/ekopre2302129s.
- Starčević, Srđan. 2024. „Povratak obaveznog služenja vojnog roka u Evropi – društveni determinizam i perspektive.” *Politika nacionalne bezbednosti* 26 (1): 11–26. DOI: 10.5937/pnb26-50140.
- Stalmeijer, Renée E., Nancy McNaughton, and Walther N. K. A. Van Mook. 2014. "Using Focus Groups in Medical Education Research: AMEE Guide No. 91." *Medical Teacher* 36 (11): 923–939. DOI: 10.3109/0142159x.2014.917165.
- Turner, Anthony. 2015. "Generation Z: Technology and Social Interest." *The Journal of Individual Psychology* 71 (2): 103–113. DOI: 10.1353/jip.2015.0021.
- Vrontis, Demetris, Alkis Thrassou, and Yioula Melanthiou. 2007. "A Contemporary Higher Education Student-Choice Model for Developed Countries." *Journal of Business Research* 60 (9): 979–989. DOI: 10.1016/j.jbusres.2007.01.02

**Aleksandar Petrović\***

*Ministry of Defence of the Republic of Serbia*

**Slobodan Radojević\*\***

*Military Academy, University of Defence,  
Belgrade, Republic of Serbia*

## **QUALITATIVE INSIGHT INTO FACTORS OF ENROLLMENT IN MILITARY HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE REPUBLIC OF SERBIA\*\*\***

### **Resume**

This paper explores the factors that influenced the decisions of cadets at the Military Academy (MA) and the Faculty of Medicine at the Military Academy (MF MMA) to enroll in military higher education institutions (HEIs) in the Republic of Serbia. The research aimed to identify, through qualitative analysis of focus group responses, the reasons and motives behind cadets' enrollment decisions and their reflections on those decisions. The theoretical framework of this paper is based on empirical research findings and theoretical considerations regarding the factors and models of HEI selection, applicable to both civilian and military contexts. The study was conducted with the approval of the University of Defense and involved a sample of 32 cadets. The data was classified and analyzed into ten thematic categories: *cultural capital, status, personal development, influence of close relationships, quality of military education, self-perception, benefits, career prospects, physical culture, and reputation*. The results reveal that the decision of cadets to enroll in military HEIs in the Republic of Serbia was shaped by a complex mix of social, institutional, and economic factors, many of which have already been identified in relevant scientific literature. The insights gained from this study can provide a foundation for developing an instrument for

---

\* E-mail address: [aleksandar.petrovic@mod.gov.rs](mailto:aleksandar.petrovic@mod.gov.rs); ORCID: 0009-0006-8508-9383.

\*\* E-mail address: [slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs](mailto:slobodan.radojevic@va.mod.gov.rs); ORCID: 0000-0001-6071-8151.

\*\*\* The research was conducted for the purposes of the author's doctoral dissertation.

future quantitative research and refining higher education institutions' communication strategies.

**Keywords:** Military Academy, Faculty of Medicine of the Military Medical Academy, cadets, HEI choice, military profession, focus group.

---

\* Овај рад је примљен 18. априла 2025. године, а прихваћен за штампу на састанку Редакције 14. маја 2025. године.